

عنوان مقاله : نقش نور در معماری مساجد ایرانی

مسجد نصیرالملک

محبوبه توکلی * ، حسین صفری ، مریم توکلی

دانشجوی مقطع ارشد مهندسی معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت

عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت

دانشجوی مقطع ارشد مهندسی معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد گنبد کاووس

چکیده:

معماری در جهان اسلام یکی از بزرگترین جلوه های ظهور یک حقیقت هنری در کالبد مادی بشمار می رود. از لحاظ تاریخی معماری اولین هنری بشمار می آید که توانست خود را با مفاهیم اسلامی سازگار نموده، از طرف مسلمانان مورد استقبال قرار گیرد. هنر، بزرگترین مایه و خصیصه هر دوره و هدیه همیشگی هنرمندان مسلمان ایرانی به تاریخ جهان بوده است. مساجد بعنوان ساختارهای اجتماعی اسلام، همواره به نقش آفرینی چند منظوره در قرون گذشته پرداخته است. گرایش مردم آزاد اندیش دنیا به مفاهیم عالیه اسلام از یکسو و ناکامی نظری و عملی تمدن مادی در برخی جهات از سوی دیگر، بر اهمیت و نقش مساجد در جامعه جهانی افزوده است. تاثیرگذاری چند گانه مساجد^۱ در عرصه های مختلف سیاسی، فرهنگی و اجتماعی به گونه ایست که در واقع، قدرت پاسخگویی به تمام نیازهای بشر را دارد.

نور و نقش از عناصری هستند که همواره از دیرباز در مساجد ایرانی توأم بکار گرفته شده اند. تنالیت های رنگی ایجاد شده با استفاده از گره چینی^۲ و قواره بری^۲ در پنجره هایارسی با بهره گیری از نقوش هندسی و اسلیمی، از جمله آثاری هستند که در معماری اسلامی به خصوص در مساجد بکاررفته و در القای فضای عرفانی نقش بسزایی دارند که امروزه با ورود عناصر خارجی به فرهنگ و هنر ایرانی- اسلامی، رو به زوال گذاشته اند. استفاده از نور طبیعی روز از عواملی است که معماری اسلامی بر اساس آن شکل گرفته است. از این رو معرفی آثار به جای مانده و مطالعات زیبایی شناختی پیرامون عناصر تزئینی به کاررفته در این آثار به خصوص مساجد که به عنوان قطب مذهبی در تمامی ادوار مورد توجه می باشد، می تواند سهم عمده ای در شناخت ویژگی های این عناصر و کارکرد آنها در معماری اسلامی داشته و در بکار گیری موتیف ها و نقوش سنتی در معماری داخلی عصر حاضر کمک شایانی کنند.

با مطالعات تاریخی و هنری و تحقیقات میدانی، کتابخانه ای واینترنتی، به بررسی نقوش هندسی و اسلیمی^۳ در ارسی های مسجد نصیرالملک واقع در شیراز پرداخته و در راستای اهداف این پژوهش عملکرد نور در این گنجره ها و نقش آن